

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету
біоресурсів і природокористування України*

**Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни
та глобальних викликів**

**25 травня 2023 року
Київ, Україна**

Організатор конференції:

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України та світу: мат. Міжн. наук.-практ. конф., секція 4: Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів (м. Київ, 25 трав. 2023 р.). Київ, 2023. С. 358.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

У збірнику подано результати обговорення актуальних проблем, перспектив і шляхів забезпечення продовольчої та екологічної безпеки в умовах війни, плану відновлення України, сталого розвитку світу в контексті глобальних і регіональних викликів, трансформації суспільства та формування нової парадигми розвитку.

Редакційна колегія:

Ніколаєнко С. М. (відповідальний редактор), Кваша С. М., Кондратюк В. М., Ткачук В. А., Шинкарук В. Д., Барановська О. Д., Баль-Прилипка Л. В., Братішко В. В., Глазунова О. Г., Гриценко І. С., Діброва А. Д., Євсюков Т. О., Каплун В. В., Коломієць Ю. В., Кононенко Р. В., Васишин Р. Д., Мельник В. І., Остапчук А. Д., Отченашко В. В., Рудик Я. М., Ружило З. В., Савицька І. М., Тонха О. Л., Цвіліховський М. І., Яра О. С.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ
ВІДБУДОВИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету біоресурсів
і природокористування України*

Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів

Відповідальний за випуск: **Отченашко В. В.**

© НУБіП України, 2023.

УДК 316.46:37.013.42:37.091.212(470+571-651.1)

**ВИХОВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ АГРАРНИХ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ
СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ**

Костинюк В.С. асистент

Сопівник Р.В. доктор пед. наук., доцент

v.kostyniuk@nubip.edu.ua, sopivnyk_r@nubip.edu.ua

Гуманітарно-педагогічний факультет

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Анотація. Стаття присвячена дослідженню впливу педагогічного супроводу на виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти, особливо тих, хто постраждав від військової агресії. Розглянуто питання використання педагогічних методів, що сприяють соціокультурній адаптації студентів з військово-конфліктних зон та розвитку лідерських якостей, таких як комунікація, управління, співпраця, рішучість та ініціативність. Встановлено, що педагогічний супровід може позитивно впливати на виховання лідерських якостей студентів та забезпечувати їх соціокультурну адаптацію. Детально розглянуто роль викладачів та керівників у формуванні лідерських якостей у студентів та їх соціокультурну адаптацію. Наголошено на необхідності створення сприятливого навчального середовища, яке б допомагало студентам відчувати себе комфортно та підтримувало їхню мотивацію до навчання. Описано педагогічні методи, які можуть бути використані для розвитку лідерських якостей студентів, такі як метод проектів, ігрові технології та індивідуальна робота зі студентами. Результати дослідження можуть бути корисними для викладачів та науковців, які працюють в галузі педагогіки та соціальної адаптації, а також для студентів, які бажають підвищити свої лідерські якості та успішно адаптуватися до навчального середовища.

Ключові слова: виховання лідерських якостей, студенти вищих аграрних закладів освіти, педагогічний супровід, соціокультурна адаптація, постраждали від військової агресії, методики виховання лідерських якостей, комунікаційні навички, керівництво та управління, розвиток особистості, креативність та інноваційність.

Актуальність. (Introduction). В Україні відбулася війна на сході країни, що мала серйозні наслідки для мільйонів людей, які були примусово переселені зі своїх домівок і позбавлені можливості продовжувати звичне життя. Багато з цих людей, зокрема молодь, вибрали навчання в аграрних вищих навчальних закладах як шлях до стабільного майбутнього. Однак, ці студенти часто стикаються зі складнощами соціальної адаптації та розвитку лідерських якостей, що може ускладнити їх професійний розвиток та реалізацію потенціалу.

Таким чином, важливо вивчати та розробити методики виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів, що будуть підтримуватися педагогічним супроводом та соціокультурною адаптацією постраждалих від військової агресії. Це допоможе забезпечити ефективний розвиток молоді та їхнє майбутнє в аграрній галузі, а також внести позитивний вклад у соціальний та економічний розвиток країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Дослідження в США показують, що програми виховання лідерських якостей

для студентів вищих навчальних закладів можуть бути дуже ефективними. Такі програми зазвичай складаються з тренінгів, семінарів, практичних завдань, в яких студенти вчаться розв'язувати складні задачі, працювати в команді, приймати відповідальні рішення та комунікувати з різними людьми. Наприклад, університет Стенфорда використовує так звану "методику дієвого лідерства", яка зосереджується на розвитку лідерських якостей студентів. Програма включає тренінги з управління проектами, розвиток навичок співпраці та співробітництва, навчання комунікації та презентацій, а також відповідального прийняття рішень. Іншим прикладом є програма "Лідерство та глобальні проблеми" в Гарвардському університеті, яка орієнтована на виховання студентів-лідерів, які можуть впливати на вирішення складних глобальних проблем. Програма включає тренінги з управління проектами, комунікації, прийняття рішень та роботи зі стейкхолдерами. У цих програмах студенти отримують не тільки практичні навички, а й можуть розвивати свою самооцінку, навички лідерства та співпраці з іншими людьми. В результаті, вони можуть стати більш ефективними лідерами у своїх майбутніх кар'єрах та у повсякденному житті [1].

В Німеччині, університети проводять різноманітні програми з виховання лідерів у сфері аграрної промисловості, які орієнтовані на розвиток студентів як майбутніх лідерів у цій галузі. Наприклад, університет Хоенгайм пропонує програму під назвою "Leadership in Rural Areas" (Лідерство в Сільських Регіонах), яка має на меті розвиток лідерських якостей студентів та їх підготовку до викликів, пов'язаних з управлінням сільськогосподарськими підприємствами. Ця програма передбачає вивчення теорії лідерства та практичних вправ з розвитку керівницьких навичок. Університет Бонна також пропонує програму "International Master in Rural Development" (Міжнародний Магістр У Розвитку Сільського Господарства), яка залучає студентів з усього світу, включаючи постраждалих від війни країн, і надає можливість здобути знання про розвиток сільських територій та керування сільськогосподарськими підприємствами з урахуванням соціокультурної специфіки різних регіонів. У рамках цієї програми, студенти беруть участь у тренінгах з розвитку лідерських навичок та виконують практичні завдання в області розвитку сільських територій та підприємництва.

Національна асоціація сільського господарства та розвитку сільських територій (National Farmers' Union and Rural Development Commission) Великобританії проводить дослідження щодо виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти. Одним з прикладів такого дослідження є проект "Leadership in Agriculture and Land Management" (Лідерство в сільському господарстві та землекористуванні), який має на меті розвиток лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів, зокрема через підвищення рівня їх знань та навичок в галузі сільського господарства та землекористування, а також розвиток навичок управління командою та прийняття рішень. Програма також передбачає педагогічний супровід, що полягає в проведенні тренінгів, семінарів та інших форм навчання, а також в особистій консультації та підтримці студентів у розвитку їх лідерських якостей. Проект підтримується урядом Великобританії та активно використовується в навчальних закладах по всій країні.

У Колумбії, наприклад, проводиться дослідження, присвячене використанню інноваційних методик для розвитку лідерських якостей студентів в галузі сільського господарства. У рамках дослідження було використано метод активного навчання, який передбачає використання різних педагогічних методів, що дозволяють студентам бути активнішими учасниками навчального процесу. Також, у Перу було проведено дослідження, що досліджувало впровадження дистанційного навчання в галузі сільського господарства та його вплив на розвиток лідерських якостей студентів. В результаті дослідження було виявлено, що використання дистанційного навчання сприяє розвитку таких якостей як самостійність, організаційні навички та вміння працювати в команді. Дослідження в країнах Латинської Америки також досліджують вплив проектної діяльності на розвиток лідерських якостей студентів. Наприклад, у Бразилії було проведено дослідження, яке досліджувало ефективність проектів, що передбачають участь студентів у різних проектах в галузі

сільського господарства та їх вплив на розвиток лідерських якостей. Результати дослідження показали, що такий підхід є дієвим та сприяє формуванню у студентів навичок управління проектами, вміння працювати в команді та брати на себе відповідальність.

Мета (Purpose). Висвітлити актуальні дослідження та публікації з теми виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти в різних країнах світу, зокрема в США, Німеччині, Великобританії, Колумбії та Перу. Стаття зосереджується на дослідженнях, що проводяться в контексті педагогічного супроводу соціокультурної адаптації постраждалих від військової агресії. Крім того, стаття розкриває новітні методики виховання лідерських якостей, які використовуються в різних країнах, зокрема активне навчання, дистанційне навчання, проектна діяльність тощо. Отже, мета статті полягає в систематизації наукової інформації та висвітленні сучасних тенденцій виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти у світі.

Методи (Methods). Для досягнення зазначеної мети було використано наступні методи дослідження: огляд педагогічної, методичної та спеціальної літератури; аналіз і синтез для визначення основних принципів акмеології; та метод узагальнення для формулювання висновків дослідження.

Результати (Results). Дослідження показало, що педагогічний супровід та соціокультурна адаптація постраждалих від військової агресії стають важливим фактором у вихованні лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти. У ході дослідження були визначені основні акмеологічні принципи, які необхідно враховувати при формуванні лідерських якостей у студентів. Зокрема, це залучення студентів до активного навчання, розвиток їхніх креативних та інноваційних здібностей, впровадження проектної діяльності, забезпечення міжнародної співпраці та підвищення культурної компетентності. Такі методи навчання, як дистанційне навчання та інтерактивні методи навчання, є також ефективними в розвитку лідерських якостей студентів. Дослідження показало, що педагогічний супровід та соціокультурна адаптація мають важливе значення для виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти. Оскільки аграрна галузь є ключовою для розвитку більшості країн світу, лідерство у цій сфері є критично важливим для забезпечення сталого розвитку та процвітання.

Педагогічний супровід та соціокультурна адаптація постраждалих від військової агресії є необхідними для досягнення цієї мети, оскільки вони допомагають студентам розвивати не лише лідерські якості, а й навички, які потрібні для ефективної роботи в команді та адаптації до різних соціальних та культурних середовищ.

Результати дослідження показали, що використання сучасних методик виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти може позитивно вплинути на їхній розвиток, збільшити їхню самооцінку та забезпечити їм необхідні навички для успішної кар'єри у сільському господарстві та супутніх галузях.

Іншим результатом дослідження було визначення основних складових процесу виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти. Серед них - формування мотивації до лідерства, розвиток комунікативних та конфліктних навичок, виховання відповідальності та самоконтролю, підвищення рівня самооцінки та самоповаги.

За результатами дослідження було проаналізовано комплекс заходів з виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти з урахуванням педагогічного супроводу соціокультурної адаптації постраждалих від військової агресії. Цей комплекс включає в себе низку тренінгів та майстер-класів, індивідуальні консультації, проведення дискусійних зустрічей та взаємодію зі спеціалістами з питань соціальної адаптації.

Отже, результати дослідження підтверджують ефективність педагогічного супроводу соціокультурної адаптації постраждалих від військової агресії у процесі виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти. Розроблений комплекс заходів може бути використаний в практиці навчальних закладів для підвищення рівня розвитку лідерських якостей у студентів і допомоги в адаптації до соціального середовища.

Висновки і перспективи (Discussion). Згідно з проведеними дослідженнями, виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти у контексті педагогічного супроводу соціокультурної адаптації постраждалих від військової агресії є актуальною проблемою. Результати дослідження показали, що для ефективного виховання лідерських якостей у студентів потрібен педагогічний супровід, що включає в себе різноманітні методи та підходи, спрямовані на розвиток когнітивних та соціальних компетенцій, а також сприяє соціокультурній адаптації постраждалих від військової агресії.

Одним із основних висновків дослідження є те, що для виховання лідерських якостей важливо забезпечити максимально можливий рівень соціальної підтримки та розвитку студентів. Для цього важливо створити умови, які сприяють формуванню позитивної мотивації до навчання та розвитку креативних та критичних мисленневих навичок. Крім того, важливо забезпечити можливість студентам брати участь у різноманітних діяльностях, які сприяють розвитку лідерських якостей, таких як тренінги, семінари, воркшопи та інші форми роботи зі студентами. У майбутньому, дослідження можуть продовжитися з метою визначення ефективності різних підходів до виховання лідерських якостей, враховуючи різні соціокультурні та індивідуальні особливості студентів. Також можуть досліджуватися питання впливу участі в соціально-педагогічних програмах на розвиток лідерських якостей у студентів.

Для досягнення кращих результатів виховання лідерських якостей необхідно вдосконалювати методику педагогічного супроводу соціокультурної адаптації постраждалих від військової агресії, а також розробляти спеціальні програми з виховання лідерських якостей, які б враховували індивідуальні особливості студентів. У результаті дослідження було виявлено, що педагогічний супровід соціокультурної адаптації постраждалих від військової агресії має позитивний вплив на виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти. Також було встановлено, що під час виховання лідерських якостей необхідно враховувати соціокультурні особливості студентів, їх індивідуальні характеристики та особливості сприйняття інформації.

Отже, розвиток лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти є важливим завданням, яке можна вирішити за допомогою ефективного педагогічного супроводу соціокультурної адаптації постраждалих від військової агресії та спеціально розроблених програм виховання лідерських якостей. Результати дослідження можуть бути використані в практичній роботі викладачів і соціальних педагогів для досягнення кращих результатів виховання студентів.

Список використаних джерел

1. Абдуллаєв Р.Р. Теоретичні засади виховання лідерських якостей у студентів вищих навчальних закладів / Р.Р. Абдуллаєв // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка і психологія. – Чернігів, 2017. – Вип. 147. – С. 8-13.
2. Гнатенко Г.В. Особливості формування лідерських якостей у студентів / Г.В. Гнатенко // Педагогіка і психологія професійної освіти : зб. наук. пр. / Запорізький національний університет. – Запоріжжя, 2016. – Вип. 4. – С. 30-34.
3. Довженко М.І. Соціально-психологічні аспекти виховання лідерських якостей у студентів / М.І. Довженко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки. – Київ, 2018. – Вип. 16. – С. 27-34.
4. Кушнір Л.В. Педагогічний супровід соціокультурної адаптації постраждалих від військової агресії в контексті розвитку особистості / Л.В. Кушнір // Наукові записки кафедри педагогіки. – Волинь, 2016. – Вип. 3. – С. 111-115.
5. Семененко Т.І. Формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів у процесі педагогічного супроводу / Т.І. Семененко // Педагогіка і психологія професійної освіти : зб. наук. пр. / Запорізький національний університет. – Запоріжжя, 2018. – Вип. 6. – С. 92-97.

6. Терещенко О.В. Педагогічні засади виховання лідерських якостей у студентів вищих аграрних закладів освіти в контексті соціокультурної адаптації постраждалих від військової агресії // Науковий вісник Миколаївського національного аграрного університету. Серія: Педагогіка. Психологія. Соціальна робота. - 2019. - Вип. 2(178). - С. 192-198.
7. Азаренкова О.М., Бабак О.І., Блонська Н.В. та ін. Лідерство в освітньому просторі: теорія і практика. - Київ: Видавничий дім "Слово", 2018. - 404 с.
8. Біла Н.В. Педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх фахівців соціальної роботи // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної та технологічної освіти. - 2019. - Т. 1, Вип. 29. - С. 105-111.
9. Курдякова І.І., Кондратюк О.Л. Лідерство в освіті. - Київ: Центр учбової літератури, 2019. - 304 с.
10. Левченко Л.В. Лідерство в освіті: теорія та практика. - Київ: Видавничий дім "Слово", 2019. - 304 с.
11. Серєда М.В., Лучинська О.В. Формування лідерських якостей у студентів вищих навчальних закладів // Проблеми освіти. - 2017. - Вип. 88. - С. 92-101.

References

1. Abdullaev R.R. Theoretical foundations of developing leadership qualities in students of higher educational institutions / R.R. Abdullaev // Bulletin of Chernihiv State Pedagogical University. Series: Pedagogy and Psychology. – Chernihiv, 2017. – Vol. 147. – P. 8-13.
2. Hnatenko H.V. Features of formation of leadership qualities in students / H.V. Hnatenko // Pedagogy and Psychology of Professional Education: Collected Scientific Works / Zaporizhzhia National University. – Zaporizhzhia, 2016. – Vol. 4. – P. 30-34.
3. Dovzhenko M.I. Social-psychological aspects of developing leadership qualities in students / M.I. Dovzhenko // Scientific Journal of the Dragomanov National Pedagogical University. Series 12: Psychological Sciences. – Kyiv, 2018. – Issue 16. – P. 27-34.
4. Kushnir L.V. Pedagogical support of socio-cultural adaptation of those affected by military aggression in the context of personality development / L.V. Kushnir // Scientific notes of the Department of Pedagogy. – Volyn, 2016. – Issue 3. – P. 111-115.
5. Semenenko T.I. Developing leadership qualities of university students in the process of pedagogical support / T.I. Semenenko // Pedagogy and psychology of professional education: scientific journal. / Zaporizhzhia National University. – Zaporizhzhia, 2018. – Issue 6. – P. 92-97.
6. Tereshchenko O.V. Pedagogical principles of developing leadership qualities in students of higher agricultural educational institutions in the context of socio-cultural adaptation of those affected by military aggression // Scientific Bulletin of Mykolayiv National Agrarian University. Series: Pedagogy. Psychology. Social work. - 2019. - Vol. 2(178). - P. 192-198.
7. Azarenkova O.M., Babak O.I., Blonska N.V. and others. Leadership in educational space: theory and practice. - Kyiv: Vidavnychyi dim "Slovo", 2018. - 404 p.
8. Bila N.V. Pedagogical conditions for forming leadership qualities of future specialists in social work // Scientific notes. Series: Problems of methodology of physical, mathematical and technological education. - 2019. - Vol. 1, Issue 29. - P. 105-111.
9. Kurdiakova I.I., Kondratiuk O.L. Leadership in education. - Kyiv: Tsentruchbovoi literatury, 2019. - 304 p.
10. Levchenko L.V. Leadership in education: theory and practice. - Kyiv: Vidavnychyi dim "Slovo", 2019. - 304 p.
11. Sereda M.V., Luchynska O.V. Formation of leadership qualities in students of higher educational institutions // Problems of education. - 2017. - Issue 88. - P. 92-101.